

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De Wet toekomst pensioenen: worden de doelen van 13 jaar geleden gehaald?

Goudswaard, K.P.

Citation

Goudswaard, K. P. (2023). De Wet toekomst pensioenen: worden de doelen van 13 jaar geleden gehaald? *Pensioen Magazine*, 2023(8/9), 6-8. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3656441>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3656441>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De Wet toekomst pensioenen: worden de doelen van 13 jaar geleden gehaald?

De Commissie toekomstbestendigheid aanvullende pensioenregelingen concludeerde in 2010 dat het pensioenstelsel onvoldoende toekomstbestendig was. De commissie kwam met verschillende aanbevelingen om het stelsel aan te passen, maar wilde wel een collectieve, solidaire pensioenvoorziening behouden. Wat is er van deze aanbevelingen terecht gekomen met de invoering van de Wet toekomst pensioenen (Wtp)? En wat mist er nog in de Wtp? De conclusie is dat een belangrijke stap is gezet, maar dat betekent niet dat er niets meer te wensen valt.

■ AANBEVELINGEN IN 2010

De Commissie toekomstbestendigheid aanvullende pensioenregelingen, ofwel de Commissie Goudswaard (hierna: de commissie) concludeerde in het rapport “Een sterke tweede pijler” van 2010 dat het pensioenstelsel onvoldoende schokbestendig was en dat beloftes niet meer konden worden waargemaakt, waardoor het vertrouwen in het stelsel ernstig was geschaad. De commissie schetste een aantal oplossingsrichtingen om de toekomstbestendigheid van het stelsel te waarborgen. Er zou een keuze moeten worden gemaakt binnen de driehoek kosten (premies), ambitie en mate van zekerheid van de pensioenen. Het premie-instrument was al steeds minder effectief geworden en de rek was er ook wel zo’n beetje uit, aldus de commissie. Daar viel dus niet al te veel heil van te verwachten. Ten aanzien van de ambitie werden drie mogelijkheden genoemd: verlaging van de opbouw, het stellen van een inkomensgrens voor de tweede pijler en het laten doorwerken van de stijgende levensverwachting in het pensioen. Deze maatregelen zijn in de tussentijd alle drie al door-

gevoerd, door respectievelijk de versobering van het Witteveen kader, de begrenzing op aanvankelijk een ton, en de automatische koppeling van de pensioen(richt)leeftijd aan de ontwikkeling van de levensverwachting. Zekerheid, zo stelde de commissie, was er al een tijd niet meer, dus was het advies om het sturen op zekerheid los te laten. Dat zou het beter mogelijk maken om de ambitie te realiseren. En stuur zo veel mogelijk reëel in plaats van nominaal, het gaat bij pensioenen om koopkracht en niet om euro’s. Deze ideeën kwamen uitdrukkelijk terug toen in 2011 het reële contract, ofwel de ambitieovereenkomst werd gelanceerd. Maar de tegenstand tegen dit pensioencontract bleek uiteindelijk te groot te zijn.

Daarnaast kwam de commissie nog met enkele andere suggesties, zoals het aanbrenghen van differentiatie in de mate van risico op basis van leeftijd of inkomen. Verder zouden pensioenen transparanter moeten worden en de communicatie met de deelnemers zou moeten worden versterkt. Ten slotte constateerde de commissie dat de doorsneesystematiek niet meer goed paste bij de veranderingen op de arbeidsmarkt en met name de sterke groei van het aantal zzp-ers. Tevens werd gewezen op de forse inkomensoverdrachten van jongere naar oudere deelnemers als gevolg van dit systeem. Erkend werd wel dat afschaffing een groot overgangsprobleem met zich mee zou brengen. De commissie pleitte voor verder onderzoek hiernaar. Dat was al een omstreven aanbeveling, destijds was dit een tamelijk gevoelige kwestie.

De Wet toekomst pensioenen: wat zien we terug?

In de Wtp wordt ook afgestapt van de aanspraken. De commissie sprak nog over ‘zachte rechten’, maar in de Wtp zijn alleen nog premieregelingen mogelijk, waarbij de risico’s volledig bij de deelnemers komen te liggen. In feite is dit nog een stap verder dan de commissie, maar wel in dezelfde richting.

Kees Goudswaard

Prof. dr. K.P. Goudswaard is hoogleraar economie en bijzonder hoogleraar sociale zekerheid aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden en Instituut Gak.

Het grote voordeel hiervan is dat niet meer met dekingsgraden en met rekenrentes hoeft te worden gewerkt. Wel nog met een projectierendement in de uitkeringsfase, maar veranderingen in het projectierendement hebben, anders dan veranderingen in de rekenrente, geen verschuivingen tussen generaties tot gevolg. Door deze veranderingen kan de ambitie beter worden waargemaakt: rendement kan eerder worden uitgekeerd. Daar staat tegenover dat negatieve rendementen in principe ook sneller doorwerken. Maar als de solidariteitsreserve (dan wel de risicodelingsreserve) wordt aangewend voor stabilisatie van de pensioenuitkeringen wordt de kans op nominale kortingen erg klein. Een relatief bescheiden omvang van de reserve volstaat daartoe. Er is lang tegenaan gehikt, zeker toen het CPB een overgangsproblematiek van 100 miljard becijferde, maar met de Wtp wordt de doorsneesystematiek daadwerkelijk afgeschaft. De transitie blijkt inderdaad lastig: sociale partners en pensioenfondsbesturen buigen zich over de vraag welke compensatie nodig is voor de leeftijdsgroepen die hierdoor worden getroffen. Hoe dan ook, in de nieuwe situatie past de pensioenopbouw van deelnemers goed bij de premie-inleg en de behaalde rendementen. Dat maakt het systeem transparanter en mobiliteit op de arbeidsmarkt makkelijker. Wel vraagt het nieuwe stelsel een versterking van de communicatie, ook een punt waar de commissie in 2010 al op wees. Een grotere transparantie brengt ook kwetsbaarheid met zich mee, deelnemers moeten zich goed bewust zijn van de risico's en daar ook mee om kunnen gaan. Een veel gehoorde kritiek is dat het er allemaal niet eenvoudiger op wordt. Dat is op zichzelf juist, maar dat is als het ware de prijs van het behoud van diverse vormen van collectieve risicodeling, waardoor deelnemers beter worden beschermd. Bovendien zit veel complexiteit 'onder de motorkap', waar deelnemers niet veel van hoeven merken.

Een laatste punt van overeenstemming betreft een belangrijk onderdeel van de Wtp: beleggings- en renterisico's worden leeftijdsafhankelijk toebedeeld door middel van de verdeling van het beschermings- en het overrendement. Daardoor komen de risico's daar te liggen waar ze het beste kunnen worden gedragen en kunnen gepensioneerden veel beter worden beschermd tegen het renterisico. Dit levert een aanzienlijke welvaartswinst op.

Wat valt er nog te wensen?

Er kan een wat langer wensenlijstje worden gemaakt, maar ik beperk mij hier tot twee belangrijke thema's. Een punt uit het rapport van 2010 dat niet terug komt is de reële sturing, ofwel bescherming van de pensioenen tegen het inflatierisico. Dat zou mogelijk zijn via de verdeling van het beschermingsrendement (of via de solidariteitsreserve, die dan wel veel groter zou moeten zijn). Dit punt is met name tijdens de debatten in de Eerste Kamer uitvoerig aan de orde geweest. Maar de Wtp biedt niet de ruimte hiervoor.

In de discussie over de stelselherziening is ook veel aandacht uitgegaan naar de grote en groeiende groep werkenden die geen of relatief weinig pensioen opbouwen. Dat betreft in de eerste plaats de witte vlek, ofwel de groep van circa een miljoen werknemers die niet onder een aanvullende pensioenregeling vallen. Daarnaast gaat het om de groep van circa 1,2 miljoen zzp-ers, waarvan een relatief groot deel geen toereikend pensioen opbouwt. De Wtp claimt een betere aansluiting op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, maar wat wordt op dit punt geboden? Tijdens het debat in de Tweede Kamer heeft de minister toegezegd dat de witte vlek de komende jaren moet worden gehalveerd. Daartoe wordt onder meer de startleef-

Een punt uit het rapport van 2010 dat niet terug komt is de reële sturing, ofwel bescherming van de pensioenen tegen het inflatierisico.

tijd voor pensioen opbouw verlaagd naar 18 jaar. Als de halvering niet lukt komen nadere maatregelen in beeld. De afschaffing van de doorsneesystematiek maakt het beter mogelijk om zzp-ers te laten aansluiten bij een pensioenregeling in de tweede pijler. Daartoe worden experimenten mogelijk gemaakt in de Wtp. Maar dat is op basis van vrijwilligheid. De kans dat dit veel zoden aan de dijk gaat zetten lijkt niet groot. Zzp-ers kunnen nu al vrijwillig deelnemen aan een pensioenregeling in de derde pijler, maar doen dat maar mondjesmaat. Tegenover volledige vrijheid wordt ook wel gepleit voor het andere extreem: de pensioenplicht. Maar dit past minder goed bij vrij ondernemerschap en lijkt onvoldoende draagvlak te hebben. Er is echter ook nog een optie tussen deze extremen: automatische deelname met de mogelijkheid om uit te stappen (opt out). Gedragseconomisch inzicht en ervaringen elders laten zien dat automatische deelname als standaardoptie een sterk positief effect heeft op het aantal deelnemers. Anderzijds blijft er ruimte voor zelfstandigen om niet deel te nemen. Deze optie is ook nadrukkelijk genoemd in het pensioenakkoord, maar komt niet terug in de Wtp. Er spelen juridische complicaties. Niettemin lijkt het mij wenselijk om deze route verder te verkennen. Een toekomstbestendig pensioenstelsel is bij voorkeur van toepassing op alle werkenden, ongeacht de vorm waarin men werkt.

TEN SLOTTE

Al met al kan worden geconcludeerd dat veel van de doelen van de Commissie toekomstbestendigheid wel gerealiseerd zijn met de invoering van

de Wtp. Er is dus een belangrijke stap gezet. Maar er blijft nog wel wat te wensen over, waaronder het streven naar een toereikend pensioen voor alle werkenden, ongeacht de vorm waarin men werkt.

Hoe zal het pensioenstelsel zich verder gaan ontwikkelen? Denkbaar, en wat mij betreft wenselijk, is dat pensioen een onderdeel wordt van een meer integrale financiële planning, waarbij onder meer

een verbinding wordt gelegd tussen pensioenbesparingen en het vermogen in de eigen woning. Kortom, een ontwikkeling naar meer maatwerk. Verder is het de vraag of we twee typen contracten zullen houden, die weliswaar in naam sterk verschillen, maar qua uitkomsten dicht bij elkaar liggen. Ten slotte zal de discussie over de verhouding tussen de omvang van de eerste en de tweede pijler naar verwachting ook blijven terugkomen. ●

boeken

FISCAAL MEMO

drs. T. de Bondt

Met Fiscaal Memo grijp je al ruim 50 jaar nooit mis als je de laatste feiten en cijfers op het terrein van belastingen, premies, uitkeringen en financiën zoekt. Door de unieke combinatie van boekje, digitale uitgave en app is dit de meest actuele uitgave van Nederland.

De wet- en regelgeving op fiscaal en financieel gebied staan namelijk nooit stil. Uit de permanente stroom aan regels, jurisprudentie, beleidsbesluiten, standpunten en mededelingen maakt Fiscaal Memo de voor de praktijk relevante selectie. Niet alleen de belangrijkste belastingwetten zijn opgenomen, maar ook premies volks- en werknemersverzekeringen, uitkeringsbedragen, toeslagen, loonkostenvoordelen, indexcijfers, minimumlonen, rentepercentages en belangrijke peildata. Hierdoor beschik je met **Fiscaal Memo juli 2023** over alle relevante gegevens die je als deskundige dagelijks in de praktijk nodig hebt op fiscaal, juridisch, sociaal-arbeidsrechtelijk of financieel gebied. Deze editie is bovendien relevanter dan ooit door de ingrijpende wijzigingen in de heffing van inkomstenbelasting over vermogen in box 3 en de nieuwe pensioenregels.

Fiscaal Memo actueel

In deze druk zijn alle wijzigingen van het afgelopen halfjaar verwerkt, inclusief de normbedragen en percentages per 1 juli 2023.

Een greep uit de wijzigingen:

- verruiming van de jaarruimte en reserveringsruimte van de lijfrenteaftrek door de nieuwe pensioenregels
- aanpassingen in de bepalingen van de nettolijfrente en het nettopensioen door de nieuwe pensioenregels
- definitieve forfaitaire rendementen box 3 over 2022
- het nieuwe fiscale kader voor pensioenopbouw door werknemers in de loonbelasting per 1 juli 2023
- aangescherpt beleid voor belastingvrije maaltijdverstrekking tijdens overwerk
- uitbreiding tabel forfaitaire btw-bedragen bij opwek van stroom met zonnepanelen
- herinvoering basisbeurs in het hoger onderwijs per studiejaar 2023/2024

Niet alleen het gedrukte exemplaar en de online versie zijn volledig herzien, ook de content in de Fiscaal Memo App is bijgewerkt, inclusief alle rekenmodellen. Deze content wordt zelfs continu geactualiseerd met de laatste stand van zaken.

Fiscaal Memo juli 2023 is van grote waarde voor iedereen die beroepsmatig met belastingen, premies, uitkeringen en overige cijfermatige zaken bezig is.

Wolters Kluwer, Deventer juli 2023

Omvang: 332 pag.'s

Prijs: € 65,95 (incl. btw)

ISBN: 9789013170788